

Bac. iur. **Jūlija Valpētere**
ZAB "Sorainen" jurista palīdzē,
LU JF maģistrantūras studente

Interneta starpnieku atbildība par trešo personu publicēto saturu

Interneta laikmetā lietotāju veidotās informatīvās platformas ļauj personām izveidot, izplatīt un piekļūt saturam dažādos formātos visā pasaulē. Lai arī tas padara informācijas iegūšanu vēl nebijuši vieglu, tas rada arī zināmas problēmas atbildības noteikšanā gadījumos, kad publicētais saturs ir aizsargāts ar autortiesībām.

Arī Vācijas Federālajai tiesai (*Bundesgerichtshof*), kas ir augstākā vispārējās piekritības tiesa valstī, nāksies atbildēt uz vienu no šiem jautājumiem, proti, vai interneta starpnieku var saukt pie atbildības par lietotāju augšupielādētā satura pieejamību tā platformā. Nozīmīgais lēmums lietā ar atbildētāju – pasaulē lielāko video koplietošanas tīmekļa vietni *YouTube* – taps publiski pieejams šī gada rudenī un, iespējams, mainīs radušos priekšstatu par atbildības noteikšanas kritērijiem tiešsaistes vidē.

Kas ir interneta starpnieks

Interneta starpnieka jēdziens ir tikpat plašs un strauji mainīgs kā paša interneta jēdziens. Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) ziņojumā¹ par starpnieku ekonomisko un sociālo lomu par interneta starpnieku tiek uzskatīta sistēma, kas apvieno vai atvieglo trešo personu darījumus internetā. Starpnieki nodrošina pieeju, vada, uztur, pārraida un indeksē trešo personu radītu saturu, produktus un pakalpojumus vai sniedz interneta pakalpojumus trešajām personām.

Turpat arī izdalīti seši galvenie starpnieku veidi: interneta pakalpojumu sniedzēji (*Internet service providers*);

interneta serveru uzturēšanas pakalpojumu sniedzēji (*web hosting providers*); platformas, kuras pašas neveido savu saturu (*participative networking platforms*); meklētājprogrammas (*search engines*); elektroniskās tirdzniecības interneta starpnieki (*E-commerce intermediaries*) un interneta maksāšanas sistēmas (*Internet payment systems*).

Citiem vārdiem sakot, izdevēji un citi plašsaziņas līdzekļi, kas rada un izplata oriģinālo saturu, nav starpnieki. Bieži vien interneta starpnieku loma aprobežosies vien ar tehnisko līdzekļu nodrošināšanu, piemēram, interneta pakalpojumu sniedzēji (tādi kā *Lattelecom* vai *LMT*) izmanto savienojumu un kontrolē infrastruktūru, lai izveidotu lietotāju piekļuvi internetam. Savukārt sociālie tīkli jau būs konkrētas tīmekļa vietnes, kuras pats lietotājs, nevis platforma piepilda ar saturu.

Tādā veidā interneta starpnieku ķēde, kas sākas pie savienojuma izveides un varētu beigties pie tīmekļa vietnes pielāgotajiem rīkiem satura publicēšanai, ietver sevī vairākus posmus. Ir saprotams, ka interneta starpniekiem ir noteikta potenciāla kontrole pār saturu un nelikumīgu rīcību ar saturu, kas tiek izvietots uz to platformām. Rodas adekvāts jautājums – kurš būs atbildīgs par nelikumīgo saturu?

Tā kā internets ļauj indivīdiem izplatīt saturu salīdzinoši anonīmi, var apgalvot, ka ir grūti vai laikietilpīgi identificēt atsevišķus lietotājus. Savukārt starpnieki, kas uztur vai pārraida saturu, ir daudz vieglāk identificējami, uz tiem var attiekties dažādas licencēšanas vai regulējošas prasības, un, visticamāk, tie darbosies arī lokāli, attiecīgi pakļausies valsts jurisdikcijai.

Kā starpnieku atbildības jautājums regulēts līdz šim

Eiropas Savienības regulējums par interneta starpnieku atbildību ir atrodams Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2000/31/EK par dažiem informācijas sabiedrības

¹ Organisation for Economic Co-operation and Development. The Role of Internet Intermediaries in Advancing Public Policy Objectives, 2011, 23. lpp. Pieejams: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/science-and-technology/the-role-of-internet-intermediaries-in-advancing-public-policy-objectives/internet-intermediaries_9789264115644-4-en#.WM7jIPnyjIU#page1 [aplūkots 13.05.2018.].

pakalpojumu tiesiskiem aspektiem, jo īpaši elektronisko tirdzniecību, iekšējā tirgū (turpmāk – *E-Commerce* direktīva).² Attiecībā uz autortiesību pārkāpumiem, kam visbiežāk ir galvenā loma interneta starpnieku potenciālajā atbildībā, tas galvenokārt tiek regulēts Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2001/29/EK par dažu autortiesību un blakustiesību aspektu saskaņošanu informācijas sabiedrībā (turpmāk – *InfoSoc* direktīva).³

E-Commerce direktīvā atrodama starpnieku atbildības modeli doktrīnā dēvē par *safe harbour*, un saskaņā ar šo pieeju interneta starpnieks ir aizsargāts no atbildības par lietotāja rīcību, bet tikai tad, ja starpnieks atbilst noteiktiem kritērijiem. Direktīvas normas, kā arī Eiropas Savienības Tiesas šo normu interpretācija rada priekšstatu par to, kādi ir šie kritēriji.

Direktīva nošķir divu veidu starpniekus: tīkla starpniekus (*network providers*) un uzturēšanas starpniekus (*hosting providers*). Tīkla starpnieki ir vienkārši kanāli, kas saturu pārraida neatkarīgi no tā, kas tas ir. Saskaņā ar *E-Commerce* direktīvu tie nav ne tieši, ne netieši atbildīgi par nelegālu saturu. Par pārkāpumu vai nodarījumu ir atbildīgs lietotājs. Starpnieks ir juridiski aizsargāts pret prasības iesniegšanu vai sankcijām. Savukārt uzturēšanas starpnieki ir līdzīgi aizsargāti ar nosacījumu, ka: 1) tie ātri novērš pretlikumīgo saturu, 2) tiem tiek sniegta faktiskas zināšanas par to, ka šāds saturs atrodas konkrētajā vietnē, serverī vai sistēmā.

Papildus satura izņemšanas laicīgumam un faktisko zināšanu kritērijiem, ir svarīgi atzīmēt, ka saskaņā ar Eiropas Savienības normatīvo regulējumu interneta starpniekiem nedrīkst piešķirt vispārēju uzraudzības pienākumu. Tādu interpretāciju sniegusi Eiropas Savienības Tiesa lietā "*L'Oréal pret eBay*,"⁴ pasakot, ka prasība par interneta starpnieka nepārtrauktu uzraudzību vai preventīvu rīcību nav saderīga ar Kopienas tiesību aktiem.

Kas attiecas uz autortiesību pārkāpumiem tiešsaistes vidē, un konkrēti, izmantojot interneta starpnieku pakalpojumus, kopumā Eiropas Savienības Tiesa ir lēmusi aptuveni divdesmit lietās, kas aplūko ar autortiesībām aizsargāto darbu izziņošanu sabiedrībai *InfoSoc* direktīvas 3. panta izpratnē. Pēdējais no šiem lēmumiem ir pagājušā gada *Ziggo (The Pirate Bay)* lietā.⁵ Šeit tiesa atzina, ka platforma, kas publicē trešo personu augšupielādēto ar autortiesībām aizsargāto saturu un nodrošina tādas funkcijas

kā indeksācija, kategorizēšana, satura dzēšana un filtrēšana, var kopīgi ar platformas lietotājiem atbildēt par autortiesību pārkāpumiem un, lai konstatētu atbildību, nav nepieciešams, lai platforma iegūtu faktiskas zināšanas par lietotāju augšupielādētā satura pārkāpuma raksturu.

Saistībā ar pašreizējo politisko diskusiju ap topošās Direktīvas par autortiesībām Digitālajā vienotajā tirgū 13. pantu (tā sauktais *value gap proposal*, turpmāk – Autortiesību direktīva),⁶ spriedums nostiprina Eiropas Komisijas nostāju par to, ka uzturēšanas starpnieka darbību veikšana, padarot pieejamu trešās personas augšupielādēto ar autortiesībām aizsargāto saturu, arī var attiekties uz izziņošanu sabiedrībai. Tas savukārt liek aizdomāties, vai uzturēšanas starpnieks, kas veic izziņošanu sabiedrībai, būs tiesīgs uz *safe harbour* modeļa aizsardzību, kā to paredz *E-Commerce* direktīvas 14. pants.

Tomēr arī Eiropas Savienības Tiesas interpretācija atstāj dažas neskaidrības. Piemēram, nav pilnīgi skaidrs, cik lielā mērā secinājumus, kas ir izteikti lietā par platformu, kuras pamatmērķis ir ar autortiesībām aizsargātu darbu izplatīšana, var attiecināt arī uz citiem interneta starpniekiem, kas savu darbību veic godprātīgi. Viena lieta, kas ir skaidra: interneta starpnieks, kas nodrošina piekļuvi lietotāja augšupielādētajam ar autortiesībām aizsargātajam saturam, nodrošina izziņošanu sabiedrībai tieši tāpat kā tā platformas pats lietotājs.

Jaunā Autortiesību direktīva – vai interneta beigas

Kritiku un diskusijas jau no tās pirmā melnraksta izraisījis jaunās Autortiesību direktīvas projekts, saistībā ar kuru 2018. gada 5. jūlijā Eiropas Parlaments noraidīja mandāta piešķiršanu uzsākt direktīvas projekta saskaņošanu ar Padomi. Pastāv viedoklis, ka šī direktīva būtiski ietekmētu interneta darbību un ieviestu pilnīgi jaunus pienākumus interneta starpniekiem un lietotājiem, radot vairākus praktiskus šķēršļus tiešsaistes brīvībā.

Pašreizējā Autortiesību direktīvas projekta 13. panta redakcija nosaka, ka interneta starpnieks, kura viens no galvenajiem darbības mērķiem ir uzturēt un padarīt pieejamu ar autortiesībām aizsargātu saturu un kurš optimizē šo saturu (kategorizējot, indeksējot, vai veicot citas darbības, kas aktīvi atvieglo piekļuvi saturam), darbojas aktīvā veidā un tādējādi veic izziņošanu sabiedrībai. Attiecīgi uz šādu starpnieku vairs neattieksies *E-Commerce* direktīvas nosacītās atbildības modelis. Šiem interneta starpniekiem būs jāveic pasākumi, kuri nodrošina, ka ar autortiesību īpašniekiem noslēgtie licences līgumi tiek ievēroti un dalībvalstīm līdz ar to tiek uzlikts pienākums nodrošināt mehānismus autoru informēšanai par savu darbu izmantošanu un interneta starpnieku ieviesto sūdzību

2 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2000/31/EK (2000. gada 8. jūnijs) par dažiem informācijas sabiedrības pakalpojumu tiesiskiem aspektiem, jo īpaši elektronisko tirdzniecību, iekšējā tirgū. Pieejama: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:32000L0031&from=EN> [aplūkots 13.05.2018.].

3 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2001/29/EK (2001. gada 22. maijs) par dažu autortiesību un blakustiesību aspektu saskaņošanu informācijas sabiedrībā. Pieejama: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001L0029&from=EN> [aplūkots 13.05.2018.].

4 Eiropas Savienības Tiesas 2011. gada 12. jūlija spriedums lietā C-324/09 "L'Oréal SA un citi pret eBay International AG un citi". Pieejams: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-324/09> [aplūkots 13.05.2018.].

5 Eiropas Savienības Tiesas 2017. gada 14. jūnija spriedums lietā C-610/15 "Stichting Brein pret Ziggo BV". Pieejams: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?d=ALL&language=en&jur=C,T,F&num=c-610-15> [aplūkots 13.05.2018.].

6 Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par autortiesībām digitālajā vienotajā tirgū, COM/2016/0593. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016PC0593&from=EN> [aplūkots 13.05.2018.].

sistēmu nodrošināšanai. Bet vai šie kritiku izpelnījušies priekšlikumi patiesi būtiski atšķiras no esošā regulējuma?

Nemot vērā judikatūras atziņas, arī saskaņā ar esošo regulējumu interneta starpnieki, kam piemīt aktīva loma satura optimizēšanā, nebūs tiesīgi uz *safe harbour* modeļa aizsardzību. Iepriekšminētais *Ziggo (The Pirate Bay)* papildina jau *Filmspeler*⁷ lietā nospiesto, ka starpnieka darbības, kas izveido tiešu saikni starp tiem, kuri padara pieejamus ar autortiesībām aizsargātus darbus un šādu darbu izmantotājus, būtiski atšķiras no tikai materiālo iespēju nodrošināšanas, kā tas ietverts *InfoSoc* direktīvas apsvērumos. Šāds secinājums ir pilnīgi loģisks – bez minētajām interneta starpnieka darbībām, kas atvieglo piekļuvi nelicencētajam saturam, šis saturs būtu daudz grūtāk atrodams un attiecīgi izmantots.

Tādā gadījumā, ja piedāvātais regulējums būtiski neatšķiras no esošā un vien tiecas unificēt pastāvošās atziņas, kāpēc pastāv tik lielas bažas par jaunās direktīvas ietekmi uz interneta brīvību? Pastāv uzskats, ka jaunajos, stingrākajos pasākumos, kas jāievieš starpniekiem, ietvers sevī automatizētās filtrēšanas sistēmas, kas nespēs atšķirt, vai autordarbs tiek izmantots atbilstoši attiecīgam izņēmumam, tādā veidā ieviešot nepamatotu cenzūru. Tomēr jāpiebilst, ka šādas bažas nav jaunums – arī līdz šim Eiropas regulējumā nebija ieviesta pilnīga skaidrība par autortiesību darbu izmantošanas izņēmumiem attiecībā uz dažādām izpausmes formām internetā (piemēram, humoristiska rakstura atsaucis vai parodijas par aktuālām tēmām jeb no angļu val. – *memes, GIFs*). Līdz ar to bažas varētu būt visai nepamatotas – arī jaunās direktīvas 13. pants paredz dalībvalstīm tiesības ieviest attiecīgus izņēmumus un ierobežojumus, kā arī fakts, ka tie interneta starpnieki, kuri jau šobrīd operē ar līdzīgām filtrēšanas sistēmām, tomēr līdz šim nav saukti pie atbildības par lietotāju veidotajām parodijām.

Ko mainīs jaunais nolēmums

Vācijas Federālās tiesas preses relizē⁸ vēstīts, ka prasītājs šajā lietā ir dziedātājas Sāras Braitmenas producents, kurš cēlis prasību pret *YouTube* par to, ka platforma bez autortiesību īpašnieka atļaujas padarījis pieejamus videoklipus, kas satur mūziķes dziesmas.

2008. gadā *YouTube* platformā padarīti pieejami videoieraksti no Braitmenas koncertiem, dziesmu audioieraksti no studijas un citi videoklipi, kas saistīti ar mūziķi, kuru izplatīšanu producents – autortiesību īpašnieks – nav sankcionējis. Pēc fakta konstatēšanas prasītājs nosūtījis paziņojumu gan *YouTube*, gan tās mātesuzņēmumam *Google* par satura izņemšanu no platformas,

7 Eiropas Savienības Tiesas 2017. gada 26. aprīļa spriedums lietā C-527/15 “Stichting Brein pret Jack Frederik Willems”. Pieejams: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-527/15> [aplūkots 13.05.2018.].

8 Vācijas Federālās tiesas 2018. gada 10. maija preses relize lietā Nr. I ZR 140/15. Pieejams: <http://www.bundesgerichtshof.de/SharedDocs/Termine/DE/Termine/IZR140.html> [aplūkots 13.05.2018.].

kā rezultātā tika izdzēsta daļa no videoierakstiem, tomēr jau šī paša gada novembrī videoklipi atkal tapuši pieejami platformā.

2010. gadā pirmās instances tiesa apmierināja prasību par trim videoierakstiem, un noraidīja to atlikušajā daļā. Abas puses pārsūdzēja šo lēmumu, un 2015. gadā apelācijas instance tikai daļēji piekrita prasītājam, tomēr noraidot, ka *YouTube* varētu primāri saukt pie atbildības par tādu darbību vai bezdarbību, kas padarīja autortiesības aizskarošo saturu pieejamu.

Šī gada maija pirmajā pusē lietu izskatīja Vācijas Federālā tiesa, un lēmums, kam vajadzētu būt pieejamam 13. septembrī,⁹ būs nozīmīgs, tā ka tā būs iespēja pārdomāt un pārbaudīt Eiropas Savienības Tiesas judikatūras ietekmi uz izziņošanas sabiedrībai jēdzienu *InfoSoc* direktīvas 3. panta izpratnē. Savukārt gadījumā, ja tiesa nepieņemtosies jau līdz šim attīstītajiem kritērijiem par starpnieku atbildību, tādām spriedumam ir potenciāls kļūt par vēl vienu iemeslu jaunās Autortiesību direktīvas projekta pārstrādāšanai un uzlikt pauzi unificētai autortiesību aizsardzības sistēmai tiešsaistē.

Jāatzīmē, ka apelācijas tiesa lēmumu šajā lietā pieņēma 2015. gadā, proti, pirms tika pieņemti spriedumi tādās nozīmīgās lietās kā *GS Media*¹⁰ un iepriekšminētie *Filmspeler* un *Ziggo (The Pirate Bay)*. Turklāt Vīnes komercietes vienā pagaidu noregulējuma tiesvedībā nesenu jau atzinusi, ka *YouTube* veic izziņošanu sabiedrībā.¹¹ Tāpēc gadījumā, ja Federālā tiesa nolemj saukt *YouTube* pie atbildības par trešo personu publicēto saturu, šis lēmums nozīmīgi papildinās jau esošos kritērijus interneta starpnieku atbildības noteikšanai.

Kopsavilkums

Jebkurā gadījumā ir skaidrs, ka galvenais jautājums attiecībā uz starpnieku atbildību autortiesību jomā vairs nav par to, kas ir izziņošana sabiedrībai, bet gan tas, kurš nesīs atbildību par šīm izziņošanas darbībām. Jaunās Autortiesību direktīvas projekta 13. pants, lai arī izraisījis plašu diskusiju par krasu regulējuma nomaiņu, faktiski atstāj tikai interpretācijas jautājumus, nevis pilnībā maina pastāvošos uzskatus interneta starpnieku atbildības jomā.

Arī Vācijas Federālās tiesas lēmums, ļoti iespējams, palīdzēs turpmākajā šo jautājumu risināšanā un noteiks jaunas robežas Eiropas Savienības normatīvā regulējuma interpretācijā – nostiprinot, vai gluži otrādi, ieviešot jaunās vēsmas potenciālajā autortiesību regulējumā Eiropā. ■

9 Raksts sagatavots pirms minētā sprieduma publicēšanas. Paredzamais sprieduma publicēšanas datums bija zināms raksta tapšanas laikā un publikācijas nodošanas laikā, savukārt uz publicēšanu tas nodots pirms sprieduma pieņemšanas.

10 Eiropas Savienības Tiesas 2016. gada 8. septembra spriedums lietā C-160/15 “GS Media BV pret Sanoma Media Netherlands BV u.c.”. Pieejams: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-160/15> [aplūkots 13.05.2018.].

11 Austrian court says YouTube is partly liable for copyright breaches. Pieejams: <https://www.thelocal.at/20180607/austrian-court-says-youtube-is-partly-liable-for-copyright-breaches> [aplūkots 19.07.2018.].